

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ УРЯДОВОГО КАБІНЕТУ НАРОДНОЇ ПАРТІЇ ІСПАНІЇ (2011–2014 рр.)

© Матлай Л., 2015

З'ясовано, що на зовнішню політику урядового кабінету правоцентристської Народної партії Іспанії негативно вплинула світова економічна криза, яка значно звузила міжнародну діяльність парламентської монархії. Розглянуто економічну дипломатію як пріоритетну в діяльності зовнішньополітичного відомства.

Ключові слова: Іспанія, зовнішня політика, економічна криза, Народна партія, Маріано Рахой, Європейський Союз, міжнародна співпраця.

Liubava Matlai

THE FOREIGN POLICY FEATURES OF THE SPANISH PEOPLE'S PARTY GOVERNMENT (2011–2014)

© Matlai Liubava, 2015

The paper analyses the main features of Spain's foreign policy and geostrategic priorities. It discusses the role of the changes that took place in the Spanish government in 2011. The author underlines the need for modernising the international priorities. It is emphasised that the financial crisis has a significant impact on the Spanish foreign policy. The Spanish government, headed by Prime Minister M. Rajoy, has initiated numerous reforms in an attempt to deal with the crisis.

Spain's foreign policy traditionally focuses on the European Union (EU), the Mediterranean and Latin America. In Spain the EU is regarded as a guarantor of Spanish democracy and economic development. Supporting the EU initiatives, Spain pays more attention to the national interests. The Europeanisation of Spain has two dimensions: the capacity for pursuing the Brussels policy at the domestic level and the ability to use its national preferences in the EU decision-making process. Unlike the previous governments of J. M. Aznar (1996-2004) and J. L. Rodriguez Zapatero (2004-2011), the current administration of M. Rajoy fully recognises the pivotal value of the European foreign policy coordination. The position that Spain defends in the EU is to «coordinate, coordinate and coordinate again». The Mediterranean remains important for the country's foreign relations. Spain plays a crucial role in Latin America and it is second (behind the USA) when it comes to foreign aid in the region.

The USA and Spain have long-standing relationships based on shared interests and values both at the bilateral and multilateral levels. Spain committed itself to defending global security, democratic values and human rights within a multilateral framework. This country is an excellent partner at the multilateral level and it successfully cooperates with the United Nations (UN), the North Atlantic Treaty Organization (NATO), the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) and other institutions.

Key words: Spain, foreign policy, economic crisis, People's party, Mariano Rajoy, the European Union, international cooperation.

На початку третього тисячоліття посилилася значущість зовнішньої політики Іспанії, розширилася географія двосторонніх та багатосторонніх відносин. Парламентська монархія посіла важливе місце у регіональному європейському об'єднанні, активно захищаючи власні національні інтереси, пропонуючи світовій спільноті різноманітні політичні ініціативи з метою попередження масштабних міжцивілізаційних конфліктів.

Утім світова економічна криза 2008 р. боляче вдарила по іспанській економіці, негативно викристалізувалася у периферійному положенні країни, ресурсній базі зовнішньої політики, послабивши регіональні та євроатлантичні позиції держави.

З січня 2009 р., після набуття чинності Лісабонського договору, який реформував систему управління ЄС, відбулася безпрецедентна передача національних повноважень інститутам регіонального об'єднання, зменшено можливості окремих держав у процесах вироблення та реалізації зовнішньої політики, позиціонування євроспільноти у міжнародних відносинах. Зовнішню політику Мадрида стали узгоджувати та координувати з Брюсселем. Варто акцентувати увагу на факті головування Іспанії в ЄС у першій половині 2010 р., відколи тодішній прем'єр-міністр Іспанії Х. Л. Сапатеро свідомо пішов на інституційний компроміс, передавши частину своїх повноважень головної держави президенту Ради ЄС Г. ван Ромпею та Високому представнику із спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС К. Ештон. Такими діями іспанські політики довели свою прихильність до координації та доповнюваності у зовнішніх діях.

Однак неефективна внутрішня та антикризова політика уряду Іспанської соціалістичної робітничої партії, стрімке зростання безробіття стали основними причинами зміни влади в Іспанії. На позачергових парламентських виборах у листопаді 2011 р. соціалісти зазнали поразки від свого головного конкурента – Народної партії, яка виборола абсолютну більшість в Конгресі депутатів (186 місць із 350), та сформувала урядовий кабінет під керівництвом прем'єр-міністра Маріано Рахоя.

Отже, головне завдання цієї наукової розвідки – комплексно розглянути зовнішню політику Іспанії в контексті змін у регіональних та світових позиціях парламентської монархії, які стали наслідком затяжної економічної кризи; з'ясувати роль економічної дипломатії у подоланні кризових явищ в економіці. Тема актуалізується необхідністю вивчення досвіду подолання кризових явищ в економіці через міжнародну співпрацю.

Теоретичним підґрунтям зазначеної проблематики стали праці відомих іспанських науковців Ч. Пауелла, І. Моліни, Х. Торребланка; виступи та заяви прем'єр-міністра Іспанії М. Рахоя; матеріали періодичної преси Іспанії та Королівського інституту міжнародних і стратегічних досліджень ELCANO. Однак в Україні гостро бракує аналітики, яка б розглядала сучасну зовнішню політику іберійської держави, не досліджувалися особливості антикризових заходів.

Про важливість перегляду зовнішньої політики держави представники Народної партії Іспанії заявляли ще в опозиції. Прийшовши до влади, народники неодноразово висловлювалися, що зовнішні дії держави насамперед мають диктуватися необхідністю підтримки економічного зростання країни, створення нових робочих місць та відновлення престижу монархії за кордоном.

Впливове іберійське видання «Politica exterior» у грудні 2011 р. надрукувало статтю М. Рахоя «Моє бачення Європи та Іспанії у світі», в якій політик чітко визначив основні зовнішньополітичні пріоритети Іспанії у глобалізованому світі. М. Рахой наголосив на важливості європейського вектора, іспанського представництва в структурах ЄС. Беручи до уваги периферійне положення країни в Європі, певне послаблення її впливу в євроспільноті, він доводить необхідність підвищення економічної інтеграції, захисту євро, суворого дотримання Пакту стабільності та зростання, завершення створення єдиного ринку у сфері фінансових послуг, його комплексного моніторингу. Особливу увагу М. Рахой зосередив на перспективах подолання безробіття серед молоді, реалізації плану створення архітектури внутрішнього європейського ринку. Політик

відзначив пріоритетність зовнішніх зносин з Північною та Південною Америкою, державами Середземного моря, країнами БРІКС, азійсько-тихоокеанського регіону [15, С. 40–47].

Підкреслюючи наступність зовнішньополітичних дій в іспанській політиці, прем'єр-міністр М. Рахой підтримав традицію попередників, здійснивши 18 січня 2012 р. свій перший офіційний візит у Марокко. До цього дипломатичного заходу в іспанській пресі висловлювалися сумніви щодо можливості його здійснення. Двосторонні відносини між державами ускладнювалися проблемами іспанських анклавів Сеути і Мелільї в Північній Африці; суперечками за острів Перехіль, який відповідно до взаємної домовленості Іспанії та Марокко мав залишатися демілітаризованим і незаселеним, оскільки щодо юридичного статусу острова між країнами не досягнуто згоди; а також невирішеними питаннями нелегальної міграції, сільськогосподарського експорту, проведення нафторозвідки у водах, розташованих між Канарськими островами і марокканським узбережжям. Іспанська делегація успішно провела переговори з новим урядом помірних ісламістів, очолюваних прем'єр-міністром А. Бенкіраном. Сторони запевнили одна одну у продовженні іспансько-марокканської співпраці. Каменем спотикання у перемовинах стала марокканська угода з ЄС про морське рибальство, яку у грудні 2011 р. заблокував Європейський парламент. Іспанія зажадала повернути свої рибальські човни в економічну зону Марокко у двосторонньому порядку, оцінюючи свої втрати в 15–16 мільйонів євро щороку. Рабат, своєю чергою, наполягав на ратифікації сільськогосподарської угоди з ЄС, якій протидіяв офіційний Мадрид, побоюючись експорту дешевої марокканської продукції. Шляхом перемовин та взаємних компромісів були знайдені шляхи вирішення проблемних питань [4].

Владна команда прем'єр-міністра М. Рахоя підтримала пріоритетність європейського вектора зовнішньополітичного курсу, зосередившись на поглибленні двосторонніх відносин з країнами континенту. Наступний дипломатичний візит М. Рахой, підтверджуючи важливість для Мадрида добросусідських відносин, здійснив 24 січня 2012 року в Лісабон, де зустрівся з прем'єр-міністром Португалії П. Пасуш Коельо. В іберійській пресі відзначали певну схожість у біографіях лідерів держав: обидва очолювали правоцентристські партії, перемогли на виборах з абсолютною більшістю своїх попередників-соціалістів [13]. Враховуючи природне зближення інтересів, що впливає із сусідства та тривалих історичних зв'язків, синхронного процесу переходу до демократії та консолідації, найвищі посадові особи обох країн закликали і надалі поглиблювати двосторонні відносини, посилювати взаємозв'язок між главами держав і урядів, а також контакти між посадовими особами на усіх рівнях. Згодом у травні 2012 р. відбувся XXV іспансько-португальський саміт, за результатами якого політики підписали 15 двосторонніх угод про співпрацю [16].

Варто сказати, що іспанська політична та економічна еліта повною мірою відчула тиск на власну зовнішню політику з боку неформального союзу Франції та Німеччини. Реально оцінюючи впливовість вищезгаданих держав в ЄС, М. Рахой зосередився на продовженні тісних політичних, економічних відносин з неформальним «ядром» євроспільноти, сподіваючись знайти зовнішню підтримку у проведенні внутрішніх реформ [8]. Безперечно, свою роль відігравав той факт, що Німеччина надала Європейському антикризовому стабілізаційному фонду більше 20 % коштів і без її участі були б неможливі жодні антикризові дії в Європі.

У Мадридї великого значення надавали також зв'язкам з Великобританією. 21 лютого 2012 р. М. Рахой відвідав Лондон, де зустрівся з прем'єр-міністром Д. Кемероном. Основними темами переговорів обох прем'єрів були іспансько-британські двосторонні відносини та Гібралтарська проблема, яка є найбільшочішою у відносинах монархій за останні 300 років. Іспанська делегація запропонувала не обмежуватися перемовинами про розширення співпраці у морській та авіаційній галузях, спільну боротьбу з наркотрафіком, нелегальною міграцією та відмиванням грошей, і, врешті-решт, повернутися до обговорення питання щодо статусу Гібралтару, які були перервані 10 років тому. Водночас сторони погодилися брати участь у формуванні єдиного

континентального інноваційного та енергетичного ринку, взаємну підтримку підприємницької діяльності.

У складних умовах економічної кризи, недовіри до Іспанії міжнародних фінансових кіл, відтоку капіталів з іберійської економіки, жорсткої економії видатків державного бюджету кабінет М. Рахоя звернувся за підтримкою до ЄС, т. з. «м'яким порятунком». Тобто Іспанія розраховувала отримати фінансову допомогу національним банкам без зобов'язання поставити державну макроекономічну політику під контроль ЄС та МВФ і її не влаштував жорсткий сценарій виходу із кризи, який використали під час фінансування Греції, Ірландії, Португалії. Представники зовнішньополітичного відомства Іспанії, особисто прем'єр-міністр, провели сотні переговорів з керівниками та посадовими особами провідних держав ЄС, високопосадовцями регіонального об'єднання. Особливо противилася наданню фінансової допомоги Іспанії за рахунок європейських фондів Німеччина. Але на європейських лідерів тиснули глави США і Канади, вимагаючи рішучих дій для вирішення кризи в Іспанії.

У червні 2012 р. М. Рахой мав зустрічі в Римі зі своїм італійським колегою М. Монті, канцлером Німеччини А. Меркель та президентом Франції Ф. Олландом, де високопосадовці домовилися про нові заходи з посилення економічного зростання ЄС, запропонувавши виділяти на ці цілі один процент європейського ВВП [3]. Тоді ж Іспанії відкрили кредит на суму приблизно 100 мільярдів євро для забезпечення ліквідності банківської системи від європейського механізму стабільності – фонду забезпечення фінансової стабільності. Утім виділення коштів зумовлювалося відповідальністю держави за процес рекапіталізації приватних фінансових установ, створювало додаткове навантаження на бюджет. Уряд Іспанії закликав використовувати кошти для рекапіталізації проблемних банків без посередництва самої країни і не поспішав отримувати кредит, активізувавши дипломатичну діяльність, спрямовану на зміну умов кредитування та механізму надання допомоги від ЄС. Тактика затягування переговорів в певний спосіб дала свої результати у пом'якшенні умов кредитування. Крім того, дипломати Мадрида домоглися від керівництва Європейського центробанку рішення про купівлю боргових зобов'язань парламентської монархії, що, своєю чергою, сприяло покращенню фінансового стану держави. На антикризову програму підтримки банківського сектору, що тривала з грудня 2012 до січня 2014 рр., було виділено 41,3 млрд. євро [1]. В Мадриді погодилися на створення державної структури, яка брала на себе зобов'язання щодо неліквідної нерухомості. Сьогодні ситуація в банківській системі країни дещо стабілізувалася.

Урядовий кабінет М. Рахоя зосередився на активізації зовнішньоекономічних та торговельних зв'язків, підвищенні конкурентоспроможності національної економіки, структурній перебудові усього господарського механізму, максимальному сприянні тим галузям економіки, продукція та послуги яких користуються постійним попитом на світових та регіональних ринках. Економічна дипломатія стала найважливішим інструментом для захисту та просування іспанських економічних інтересів за кордоном, досягнення корпоративної інтернаціоналізації. 28 червня 2012 р. Королівським указом 998/2012 було створено національний брендинг «Марка Іспанії» для координації дій урядових та приватних організацій, громадянського суспільства загалом щодо покращення іміджу держави у світі, сприяння просуванню іспанських товарів та послуг, інтернаціоналізації іберійських компаній [17]. Дипломатичні представники монархії, які працюють у 118 посольствах та консульствах за кордоном, стали активно використовувати міжнародні відносини для покращення іміджу, посилення позицій Іспанії у політичній, економічній, бізнесовій та науково-культурній сферах, допомагати підприємцям у розбудові бізнес-мереж за кордоном. Іспанський інститут зовнішньої торгівлі спрямував зусилля своїх співробітників на пошук нових інвесторів. В останні роки робиться все можливе для залучення більшої кількості малих та середніх підприємств до зовнішньоекономічної діяльності. За даними Міністерства закордонних справ та співробітництва Іспанії, з 2007 р. по сьогодні чисельність національних компаній-експортерів збільшилася більш ніж на 40 % (з 94418 до 150992). В результаті іспанський експорт тільки до країн Магрибу та Туреччини потроївся [6].

Оскільки зовнішньополітичне відомство Іспанії постраждало через скорочення свого бюджету (у березні 2012 р. бюджет скоротили на 54 %) і було змушене закрити свої представництва в деяких державах, адміністрація М. Рахоя для виконання завдань зовнішніх зносин стала залучати міністерства економічного розвитку, фінансів, промисловості, оборони. Можна сказати, що економічна криза стимулювала мобілізацію усіх адміністративних ресурсів монархії, координацію у зовнішніх діях. Уряд звернувся до більше ніж 200 представників іспанської пара-дипломатії, які представляли свої регіони у структурах ЄС, економити на відкритті та утриманні офісів автономій Іспанії за кордоном та використовувати інфраструктуру національних дипломатичних представництв.

Продовжилася традиційна співпраця з державами Іberoамерики, у більшості яких спостерігається економічне зростання, зміцнення фінансових систем. Зараз чітко прослідковуються три основні аспекти співробітництва у межах Іberoамериканської співдружності націй, Тихоокеанського альянсу та МЕРКОСУР. У жовтні 2014 р. М. Рахой заявив: «Іспанія стала першою державою–членом ЄС, яка зробила ставку на Тихоокеанський альянс» [10]. Має рацію знайий іспаніст професор П. Яковлев, стверджуючи, що головним орієнтиром Мадрида є створення міжнародного трансатлантичного простору (макрорегіону) і перетворення його в одну із конструкцій нового поліцентричного світового порядку, що формується [2]. До того ж доречно зупинитися на проблемах, які заважають двостороннім відносинам з латиноамериканськими країнами. Вони стосуються насамперед діяльності транснаціональних компаній та банків Іспанії. Час від часу уряди таких держав, як Венесуела, Болівія, Аргентина, намагаються послабити позиції закордонного капіталу, навіть через націоналізацію фінансових активів. Наприклад, у квітні 2012 р. президент Аргентини К. Фернандес де Кіршнер внесла в національний парламент законопроект, яким передбачалося націоналізувати нафтову компанію, яка належить іспанським підприємцям. Мадрид жорстко виступив на захист своїх інтересів. У цьому питанні Іспанію підтримав ЄС. Іспанська сторона пропонувала вирішити проблему шляхом діалогу та компромісів. У Буенос-Айресі не поступилися, що викликало протистояння між країнами. Схожа ситуація сталася у Венесуелі, яка намагалася контролювати філіал іспанського банку «Santander». Тому Іспанія значно активізувала діяльність своєї дипломатії у цих країнах, намагаючись вирішувати проблеми дипломатичними методами.

Відносини Іспанії зі Сполученими Штатами Америки залишаються важливими для обох країн. На саміті з ядерної безпеки в Сеулі, який проходив 26–27 березня 2012 р., М. Рахой зустрівся з президентом США Б. Обамою, де сторони обговорили питання розміщення американських протиракетних установок в іспанському м. Рота. У січні 2014 р. лідери обох держав зустрілися у Вашингтоні, висловивши задоволення станом двосторонніх стосунків. Іспанський прем'єр активно агітував Б. Обаму якнайшвидше підписати угоду про зону вільної торгівлі у рамках ЄС та США, яка посилить трансатлантичне торговельне та інвестиційне партнерство, простимулює ринок праці обох континентів [18]. Варто відзначити і добрі особисті стосунки між обома лідерами. Це спростовує висновки політолога Т. Дібберта, що іспансько-американські відносини майже не розвиваються з 2004 р., відколи уряд соціалістів вивів іспанський військовий контингент з Іраку [5].

Уряд Іспанії, за словами М. Рахой, з глобалізацією можливостей бачить і глобалізацію ризиків у нових регіональних конфліктах, тероризмі, сепаратизмі, розповсюдженні зброї масового знищення, піратстві, зміні клімату, пандеміях, бідності [15, С. 46]. У зв'язку з цим, країна намагається бути активним членом ООН, ОБСЄ тощо. Саме тому правлячий кабінет запропонував кандидатуру Іспанії до непостійних членів Ради безпеки ООН на 2015–2016 рр. [9]. Сьогодні парламентська монархія разом з Новою Зеландією обрані непостійними членами Радбезу і будуть вирішувати найскладніші проблеми сучасності, пов'язані з конфліктами на Близькому Сході, ситуаціями в Україні, Ірані, Афганістані тощо. Загалом, критично сприймаючи ініціативу соціалістів щодо «Альянсу цивілізацій», народники використовують її у своїй дипломатичній

діяльності, оскільки вона стала програмою ООН. Також Мадрид неухильно виконує свої зобов'язання в Північноатлантичному альянсі, Європейській політиці безпеки і оборони.

Аналізуючи міжнародну діяльність урядового кабінету народників, варто звернутися до оцінок стану сучасної зовнішньої політики країни провідних іспанських політологів. З точки зору аналітика Королівського інституту ELCANO Ігнасіо Моліни, сьогоднішній зовнішній політиці Мадриду не вистачає чітких стратегічних орієнтирів. Ситуація посилюється браком ресурсів, необхідних для здійснення зовнішньополітичних завдань, а також розчаруванням громадськості роллю Іспанії в європейських та світових глобалізаційних процесах [12]. Інші політичні аналітики відзначають, що прем'єр-міністр М. Рахой зробив реальний особистий внесок у підвищення дієвості зовнішньої політики держави, оскільки він не має «зарозумілості» Х. Аснара та «нахабності» Х. Сапатеро, а виступає поміркованим національним лідером країни, яка потрапила у важкі економічні обставини і цілеспрямовано намагається їх подолати, ефективно використовуючи для цього міжнародну співпрацю [7]. Професор Ч. Пауелл також впевнений у необхідності підвищення стійкості внутрішньодержавних основ, що лежать в основі цілей зовнішньої політики, оскільки Іспанія має вписатися у реальність, коли формується багатополлярність в економічній сфері та знижується американський вплив у політичній, коли ЄС і надалі намагається посилювати свою роль у глобальному управлінні та забезпечити виживання євро [14].

З розглянутого можна зробити висновки, що в основу зовнішньополітичного курсу кабінету М. Рахоя покладені національно-державні інтереси парламентської монархії. Мадрид намагається подолати внутрішню економічну кризу шляхом політичної, економічної, фінансової, науково-технічної співпраці з провідними державами світу на усіх континентах, отримати пільги і союзників на міжнародній арені за допомогою прагматичної та зваженої зовнішньої політики. Узагальнення та вивчення досвіду економічної дипломатії Іспанії може стати перспективним напрямом для подальших досліджень.

1. Українська криза: досвід Іспанії та Греції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ascep.org.ua/2014/10/ukrayinska-kriza-dosvid-ispaniyi-ta-gretyi.html>. 2. Яковлев П. П. Внешняя политика нового правительства Испании [Електронний ресурс] / П. П. Яковлев // Перспективы. – Режим доступу: http://www.perspektivy.info/table/vneshnaja_politika_novogo_pravitelstva_ispanii_2012-04-27.htm. 3. Bruselas, París, Berlín y Roma, principales destinos exteriores de Rajoy hasta ahora [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.abc.es/espana/20140108/abci-rajoy-viajes-washington-201401071856.html>. 4. Declaración del presidente del Gobierno al finalizar su visita oficial a Marruecos [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lamoncloa.gob.es/presidente/intervenciones/Paginas/2012/prot20120118.aspx>. 5. Dibbert T. Post-Zapatero Spain: Obstacles and Opportunities [Електронний ресурс] / T. Dibbert. – Режим доступу: <http://www.Internationalpolicydigest.org/2011/12/16/post-zapatero-spain-obstacles-and-opportunities>. 6. Diplomacia con objetivo económico [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://politica.elpais.com/politica/2011/11/10/actualidad/1320957615_403776.html. 7. El presidente Rajoy da un giro a la política exterior heredada de Aznar y Zapatero [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.mundiarrio.com/articulo/politica/rajoy-da-giro-politica-exterior-heredada-aznar-y-zapatero/20131129125202012646.html>. 8. Field B. N. Politics and Society in Contemporary Spain: From Zapatero to Rajoy / B.N. Field, A. Botti. – Palgrave Macmillan, 2013. – 256 p. 9. La victoria del talante Margallo corrió el riesgo de asumir como propia una iniciativa de Zapatero [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.politica.elpais.com/politica/2014/10/16/actualidad/1413489434_088842.html. 10. Mariano Rajoy rediseña los pilares de la política exterior española hacia América latina [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.infolatam.com/2014/10/08/mariano-rajoy-redisena-los-pilares-de-la-politica-exterior-espanola-hacia-america-latina/>. 11. Merkel se reúne mañana con Rajoy para preparar la próxima cumbre europea [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economista.es/economia/noticias/3696558/01/12/Merkel-se-reune-manana-con-Rajoy-para-preparar-la-proxima>

cumbre-europea.html#Kku854yxdxXqC0pc. 12. Molina I. *La reorganización de la acción exterior española por el nuevo gobierno del Partido Popular* [Електронний ресурс] / I. Molina, I. Olivie, F. Steinberg // *Análisis del Real Instituto Elcano (ARI)*. – Режим доступу: www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/web/rielcano_es. 13. Portugal [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.exteriores.gob.es/documents/fichaspais/portugal_ficha%20pais.pdf. 14. Powell Ch. *The pain in Spain: political, social and foreign policy implications of the European economic crisis* Popular [Електронний ресурс] / Ch. Powell // *Análisis del Real Instituto Elcano (ARI)*. – Режим доступу: http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/web/rielcano_en/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_in/zonas_in/image+of+spain/powell_pain_spain_europe_trouble_oct12#.VE40IvfglIA. 15. Rajoy M. *Mi visión de Europa y España en el mundo* / M. Rajoy // *Política exterior*. – 2011. – № 144, noviembre-diciembre. – P. 40–47. 16. *Rajoy dice que hará «algo parecido» a Portugal* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://miradescritiques.blogspot.com/2012/01/rajoy-dice-que-hara-algo-parecido.html>. 17. *Real Decreto 998/2012, de 28 de junio, por el que se crea el Alto Comisionado del Gobierno para la Marca España y se modifica el Real Decreto 1412/2000, de 21 de julio, de creación del Consejo de Política Exterior* // *Boletín Oficial del Estado de 29 de junio de 2012*. – N 155. – P. 46129–46132. 18. *Remarks by President Obama and President Rajoy of Spain After Bilateral Meeting* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/01/13/remarks-president-obama-and-president-rajoy-spain-after-bilateral-meeting>.